

Ewelina M. Mączka¹
ewelinamaaczka@wp.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9574-443X>
Wydział Teologii UWM
Olsztyn

Sprawozdanie z VI Międzynarodowego Sympozjum Familiologicznego „Rodzina - Rytuał - Święto” (12-13 maja 2022 r.)

W dniach od 12 do 13 maja 2022 r. na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyło się V Międzynarodowe Sympozjum Familiologiczne „Rodzina - Rytuał - Święto”. Organizatorem Międzynarodowej Konferencji była Katedra Teologii Moralnej i Nauk o Rodzinie Wydziału Teologii, UWM w Olsztynie.

Do udziału w konferencji zaproszono wszystkich zainteresowanych tą problematyką, a zwłaszcza teologów, etnologów, politologów, archeologów, pedagogów i psychologów. W dyskursie wzięło udział 31 prelegentów z 19 ośrodków naukowych polskich i zagranicznych. Obrady plenarne odbyły się w sekcjach podzielenych na panele tematyczne. Konferencję otworzył prof. dr hab. Jerzy Jaroszewski, prorektor ds. polityki naukowej i badań Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Podczas pierwszego panelu, którego moderatorem była dr Marta Śliwa (Instytut Filozofii, UWM w Olsztynie), audytorium wysłuchało trzech prelekcji. Prof. dr Martin Carbajo-Núñez, OFM (Pontifical University Antonianum Rome) w wystąpieniu *Technology and Family Ritual* poruszył tematykę wpływu technologii

¹Doktor nauk teologicznych. Absolwentka studiów teologicznych i nauk o rodzinie na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie. Obszar zainteresowań badawczych: religie afrochrześcijańskie (zwłaszcza vodou), magia oraz relacja ciała i duszy w religiach i kulturach.

informatyko-komunikacyjnych (ICT) na życie rodziny i jej rytuały. Prelegent zaznaczył, że model społeczny rodziny ewoluował, a rytuały są ważnym elementem jej wewnętrznego dynamizmu. Za pomocą rytuałów członkowie rodziny budują strukturę symboliczną, która nadaje im spójność i znaczenie. W swoim wystąpieniu autor podkreślał, że rytuały rodzinne nadal spełniają istotną funkcję społeczną, a komunikacja rodzinna jest integralnym wyrazem bliskości. Drugim prelegentem był ks. prof. dr hab. Kazimierz Rynkiewicz (Munich University, Niemcy), który wygłosił prelekcję na temat *The Fenomenological Handling of Values in the Context of Max Scheler's Concept of Sympathy. A philosophical sketch with a view to the problem of migration*. Prelekcja dotyczyła problemu wartości w kontekście koncepcji „sympatii” Maxa Schelera, w nawiązaniu do problemu migracji. Sekcję zakończyło wystąpienie prof. dr. hab. Michaela Wladika (International Theological Institute, Trumau, Austria) *What Rich Institutions like the Family Do: Stabilizing Overflowing Contents in Ritual*. Autor poruszył tematykę rodziny jako instytucji. Zaznaczył, że człowiek jest z natury instytucjonalistyczny i rytualny.

Drugi panel prowadziła prof. dr hab. Katarzyna Glińska-Lewczuk (Wydział Rolnictwa i Leśnictwa, UWM, Olsztyn). Audytorium wysłuchało czterech prelekcji. Pierwszą pt. *Valaikappu: Birthing of Mother and Bonding of Relationships*. *Valaikappu* wygłosił ks. prof. dr Mohan Doss SVD (Institute of Philosophy and Theology Pontifical Athenaeum, Faculty of Theology, Puna, Indie). Prelegent omówił *Valaikappu*, obrzęd przejścia, który oznacza przejście ciężarnej kobiety do stanu macierzyństwa. Ryt jest celebrowany w Indiach pod różnymi nazwami. Szczególnie znaczenie posiada w południowych Indiach, gdzie przekracza granice religijne i kastowe. Jest to rytualna ceremonia, podczas której publicznie ogłasza się ciążę kobiety. Narodziny stanowią ważne wydarzenie, które jest celebrowane przez członków wspólnoty. Wystąpienie było podzielone na dwie części: pierwsza omawiała społeczny kontekst uroczystości, natomiast druga dotyczyła rytuału *Valaikappu* i jego społecznego znaczenia w odniesieniu do relacji rodzinnych. Ks. dr Piotr Adamek SVD (Fu Jen Catholic University, Department of Religious Studies, Taipei, Tajwan), poprowadził następny wykład *Ghost Marriage Ritual in Taiwan as a Way of Healing Family Relationships*. W chińskim społeczeństwie małżeństwo duchów ma tysiącletnią tradycję. Tradycyjnie relacje rodzinne pozostawały ważne także po śmierci. Tabliczka dusz zmarłych była umieszczana na ołtarzu domowym przez rodzinę; składano ofiary, które, jak wierzą, przynosiły błogosławieństwo i pomyślność dla rodziny.

Członkowie rodzin, którzy zmarli bez potomków bądź osoby stanu wolnego, były zagrożone utratą pamięci. Wierzono, że dusza zmarłego – niezaspokojona – może sprowadzać choroby i nieszczęścia. Aby temu zaradzić, zawierano małżeństwo „widmo”, najczęściej z żywą osobą. Małżeństwo „widmo” przeprowadzano w formie specjalnego rytuału, zawierającego elementy zarówno rytuału weselnego, jak i pogrzebowego. Rytuał małżeństwa „widmo” nie został zapomniany, co widać na Tajwanie zarówno w mediach, jak i w tajwańskiej religii ludowej. Ksiądz Adamek, opierając się na wywiadach z Tajwańczykami, materiałach internetowych oraz filmach, przedstawił różne przypadki małżeństw duchów we współczesnym Tajwanie, a także omówił ich kontekst, przygotowanie, rytuał i konsekwencje. Przedostatnią w tej sesji prelekcję pt. *Family Rituals in Traditional Chinese Culture* wygłosił ks. prof. dr hab. Zbigniew Wesołowski SVD (Monumenta Serica Institute, St. Augustin, Niemcy). Kultura chińska zajmuje szczególne miejsce i wyjątkową pozycję wśród cywilizacji ludzkich. Rozwija się nieprzerwanie od co najmniej czterech tysięcy lat, co zostało potwierdzone archeologicznie i historycznie. Kultura chińska nie jest najstarszą ze wszystkich kultur ludzkich, ale jest to kultura o najdłuższym nieprzerwanym trwaniu. Rodzina zawsze odgrywała kluczową rolę w kulturze chińskiej, także w sensie politycznym, ponieważ w konfucjanizmie państwo i społeczeństwo były rozumiane jako naturalne przedłużenie rodziny. Podczas prelekcji ksiądz profesor omówił podstawowe „cztery obrzędy” rodziny konfucjańskiej: ceremonię czapek (mężczyźni w wieku 20 lat) i spinania włosów (kobiety w wieku 15 lat:), śluby, pogrzeby i obrzędy ofiarne.

Sesję zakończyła prof. dr Sonja Meiting Huang (Fu Jen Academia Catholica, Fu Jen Catholic University, Tajpej, Taiwan), prezentując temat *Solidarity of Family: Lantern Festival as a Rite of Passage in Chinese-speaking Circle*. Na Tajwanie, w Chinach, w Hongkongu, Makau czy chińskiej społeczności za granicą, wszyscy obchodzą Święto Latarni wypadające po Chińskim Nowym Roku Księżycowym. Święto Latarni (Yuanxiao Festival) traktowane jest jako zakończenie księżycowego chińskiego Nowego Roku. Oznacza nadzieję na nowe życie i harmonię w rodzinach. Podczas prelekcji pani profesor podkreśliła ważność festiwalu w odniesieniu do rodziny, społeczności i społeczeństwa. Dodatkowo wskazała jego znaczenie religijne oraz symboliczne.

Trzeci panel prowadził ks. prof. dr hab. Jacek J. Pawlik, SVD (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn). Audytorium wysłuchało czterech prelekcji. Dr hab. Katarzyna Parzych-Blakiewicz, prof. UWM (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn) przedstawiła temat *Celebration the Sacrament*

of Marriage during Family Life. Relacje małżeńskie chrześcijan obejmują religijną przestrzeń społeczną. Chrześcijanin po zawarciu związku małżeńskiego rozpoczyna nowy etap życia w Kościele. Wraz ze ślubami małżeńskimi tworzy się nowa wspólnota dwojga chrześcijan i osób Boskich. Teandryczna struktura powstaje w sakramencie małżeństwa udzielonym kobiecie i mężczyźnie, którzy składają sobie nawzajem ślubowanie, biorąc na świadków Boga i wszystkich świętych. W ten sposób małżonkowie chrześcijańscy przyjmują na siebie obowiązek funkcjonowania we wspólnocie eklezjalnej jako szerszej społeczności. Ów szerszy zakres oznacza zaangażowanie w realizację powszechnego powołania do świętości. Rok liturgiczny w Kościele katolickim organizuje aktywność eklezjalną rodzin i pojedynczych wiernych.

Następnie ks. prof. dr hab. Dariusz J. Piwowarczyk SVD (Anthropos-Institute, St. Augustin, Niemcy) wygłosił prelekcję na temat *Shaping a "New Man" on the Colonial Frontier. The Catholic Ritual Practice as a Disciplining Strategy in German Togo (1892-1914)*. Ksiądz profesor przedstawił temat dotyczący kształtowania „nowego człowieka” na granicy kolonialnej i katolickiej praktyki rytualnej jako strategii dyscyplinującej w Togo, kolonii Cesarstwa Niemieckiego istniejącej od 1884 roku do wybuchu I wojny światowej. Prelegent omówił dorczyzny katolicki rytuał Bożego Ciała oraz uroczystą konsekrację kościoła Najświętszego Serca Jezusowego w Lomé, która miała miejsce w 1902 roku, wskazując na ich „dyscyplinujące” wymiary.

Trzeci temat *The Prayer of the Forest without Forest: The ritual of jeroky-ñembo'e as a way of revitalization and conservation of culture and beliefs* przedstawił ks. dr Henryk Gąska SVD (The Catholic University of Asunción and the National University of Itapúa, Paragwaj). Prelegent opisał rytuał *jeroky nembo'e* (modlitwa taneczna) lub *ñembo'e ka'aguy* (modlitwa lasu) jako najważniejszą działalność religijną rodzin Ava Guarani. Rytuał odgrywa kluczową rolę w wykonywaniu różnych działań i wydarzeń, takich jak leczenie chorób, nazywanie nowo narodzonych członków społeczności, błogosławieństwo zbiorów, ceremonia rozpalenia nowego ognia i inne. Największa ceremonia religijna w cyklu rocznym nazywa się *Nemongarai* (ceremonia chrztu) lub *Tera Ka'aguy* (oddając nazwę lasu). Ceremonia *nemongarai* jest czymś więcej niż inicjacją, ponieważ potwierdza relacje człowieka z roślinami i zwierzętami leśnymi, od których zależy społeczność. Sesję zakończyła Maria Elena Garcia Jimenez (Construyendo a la Familia, COFAM, Meksyk) wystąpieniem na temat *How Family Rituals and Feasts Can Strengthen Family Intimacy*. Prelegentka akcentowała, że intymność stanowi wartość, która buduje bądź dekonstruuje rodzinę. Intymność

jest głęboko związana z naszymi uczuciami, myślami, wierzeniami, tradycjami, kulturą. Budowa każdej osoby jako osoby ludzkiej wymaga czasu, technik, miłości, szacunku, a intymność bezpośrednio prowadzi do wierności sobie. Natura intymności wykracza poza to, czego można się spodziewać. Zerwana intymność może zniszczyć poczucie własnej wartości. Społeczeństwo, które dba o intymność rodzinną, nie tylko zwraca uwagę na to, co szkodzi, ale na to, co sprawia, że ludzie żyją z oddawania siebie.

Ostatni panel pierwszego dnia obrad prowadził ks. prof. dr hab. Dariusz J. Piwowarczyk SVD (Anthropos-Institute, St. Augustin, Niemcy). Ks. dr Paweł Sambor OFM (Pontificia Università Antonianum Rzym) zaprezentował temat *Ryt w porządku symbolicznym. Refleksje na kanwie myśli Louis-Marie Chauvet*. Przedmiotem rozważań prelegenta była interpretacja rytu i obrzędowości jako takiej w perspektywie antropologicznych założeń francuskiego teologa Louisa-Marie Chauveta (symbol i porządek symboliczny). Drugi temat *Rodzina jako przedmiot celebracji religijnej w świeckim kontekście kulturowym* przedstawił ks. dr hab. Marek Żmudziński, prof. UWM (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn). Prelekcja dotyczyła rodziny jako podmiotu życia kościelnego, przeprowadzającego celebracje liturgiczne, które wynikają z połączenia oficjalnej liturgii Kościoła z rytuałami religijnymi kulturowymi w rodzinach. Podczas wystąpienia ksiądz profesor opisał sytuację kryzysową rodziny jako kościoła domowego, powiązaną z kryzysem wiary chrześcijańskiej. Kolejnym prelegentem był ks. prof. dr hab. Jarosław Różański OMI (Wydział Teologiczny, UKSW, Warszawa), który przedstawił temat *Relacje między żonami w małżeństwie poliginicznym Kirdich z północnego Kamerunu*. Ksiądz profesor w wstąpieniu scharakteryzował zjawisko poligamii wśród Kirdich z północnego Kamerunu. Zaakcentował, że występuje ona nawet wśród rodzin chrześcijańskich, gdyż żyją one w kulturze, dla której taki model małżeństwa nie jest niczym złym. Ostatnia prelekcja została wygłoszona przez ks. prof. dr hab. Ryszarda Hajduka (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn) i nosiła tytuł *Rodzinny charakter kultu Pachamamy w kulturze andyjskiej*. W tradycji Indian andyjskich Pachamama - Matka Ziemia to źródło życia obecne w każdym miejscu i czasie, to przestrzeń fizyczna, społeczna i duchowa zamieszkała przez ludzi. Pachamama jest matką każdego człowieka i najważniejszą opiekunką rolników. Obrzędy ku jej czci są ważnym elementem kultury ludności rolniczej zamieszkującej Andy. Mają one charakter rodzinny i swoiste zabarwienie religijne z uwagi na wymieszanie tradycji pogańskich z elementami chrześcijańskimi. Prelekcja przybliżyła wspólnototwór-

czy charakter rytuału, a także jego znaczenie dla życia jednostek i rodzin pielęgnujących zwyczaje przodków.

Drugiego dnia konferencji pierwszą sekcję prowadził ks. prof. dr hab. Jarosław Różański OMI (Wydział Teologiczny, UKSW, Warszawa). Obrady rozpoczęły się od wystąpienia prof. dr hab. Elżbiety Osewskiej (Akademia Nauk Stosowanych, Tarnów), przedstawiającej temat *Specyfika świąt Bożego Narodzenia obchodzonych w polskiej rodzinie*. Polska rodzina jest związana z kulturą chrześcijańską, która wyraża się w życiu codziennym, a szczególnie w okresie świąt, np. Bożego Narodzenia. Drugim prelegentem był ks. dr hab. Zdzisław Kupisiński, SWD (Wydział Teologii, KUL), który wygłosił wykład pt. *Rytuał wieczery wigilijnej w Opoczyńskim. Tradycja a współczesność*. Ksiądz profesor omówił przygotowanie do wieczery i prace związane z tym charakterystycznym dniem w wierzeniach i obrzędach ludowych, przebieg wieczery wigilijnej oraz czas po wieczery (zachowania uczestników oraz wierzenia związane z fazą postliminalną) w oparciu o schemat Arnolda van Gennepa. Trzecią prelegentką była dr hab. Bożena Józefów-Czerwińska, prof. AFiB (Akademia Finansów i Biznesu Vistula, Wydział Humanistyczny w Pułtusku), która przedstawiła temat *Rytuały okołoweselne na tle interakcji zróżnicowanych sił sacrum (w odniesieniu do relacji seniorów z południowego Podlasia)*. Czas związany z weselem miał dawniej najbardziej rozbudowaną i bogatą obrzędowość. W rytuałach i pieśniach pozostały relikty nawiązujące do odległych wierzeń, o czym pisał już A.A. Marcinkowski. Profesor wskazała, że zachowały się świadectwa, które ukazują, jak ważną rolę w obrzędowości przejścia pełniły rytuały, w których według wierzeń wchodziło w interakcję ze zróżnicowanymi siłami *sacrum*. Ostatnią w tej sesji prelekcję pt. *Obrzęd błogosławieństwa pokarmów wielkanocnych a przeżywanie tajemnic roku liturgicznego. Celebracja rodzinna czy parafialna?* wygłosił ks. mgr lic. Łukasz Golec (Instytut Nauk Teologicznych, KUL). Ważnym elementem polskiej pobożności ludowej jest błogosławieństwo pokarmów na stół wielkanocny, które odbywa się zwyczajowo w Wielką Sobotę. Prelegent wskazał, że polskie wydanie obrzędów błogosławieństw daje również ojcu rodziny możliwość błogosławieństwa przed śniadaniem wielkanocnym, możliwość, która stała się rozwiązaniem dla wielu rodzin w czasie trwania pandemii. Prelegent w trakcie wystąpienia zastanawiał się, która z form błogosławieństwa lepiej pozwala przeżywać tajemnicę roku liturgicznego, biorąc pod uwagę spojrzenie na tę celebrację z perspektywy Kościoła domowego i nawiązując także do tradycji żydowskiej błogosławienia posiłku.

Drugi panel konferencji prowadził ks. dr hab. Zdzisław Kupisiński, SVD (KUL). Sesję rozpoczęła dr Ewelina Marta Mączka (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn), prezentując temat *Celebrując śmierć. Obrzędy pogrzebowe u Tana Toradża z wyspy Sulawezi, Indonezja*. Praktyki oraz rytuały pogrzebowe są przejawem powszechnej świadomości nieuchronności śmierci. Obecne są w każdej kulturze na świecie, ale różnią się sposobem wyrażenia. W kulturze Toradża śmierć jest tematem przewodnim bardziej niż życie i można powiedzieć, że jest bardziej oswojona, zwyczajna. Śmierć, a następnie praktyki pogrzebowe są świętem integrującym całe społeczeństwo. Rytuał pogrzebowy stanowi najważniejszy moment towarzyski w społeczności, przeważający nad narodzinami i ślubami. Ceremonie pogrzebowe muszą odbywać się przed całą społecznością i wymagają udziału wszystkich. Dr Maria Piechocka-Kłós (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn) wygłosiła następną prelekcję – *Rzymskie ceremonie ku czci zmarłych przodków*. Starożytnym Rzymianom myśl o śmierci towarzyszyła przez całe życie. Obowiązki religijne spoczywały głównie na przedstawicielach wspólnoty rodzinnej lub westalkach, które sprawowały obrzędy publiczne w imieniu ludu rzymskiego. Ceremonie prywatne skupione wokół obrzędów pogrzebowych oraz coroczne wspomnienie okresu żałoby uzupełniały święta rozmieszczone w kalendarzowym rocznym cyklu uroczystości publicznych. Doktor Maria Piechocka-Kłós wskazała, że ceremonie pogrzebowe zarówno prywatne, jak i państwowe charakteryzowały się stosunkowo rozbudowanym scenariuszem obrzędowym. Do głównych rzymskich świąt ku czci zmarłych należą: Parentalia, Lumuria, Larentalia (*feriae statae sollemnes*); Compitalia (*feriae conceptivae*) oraz rytuał *mundus patet*. Następnym prelegentem był mgr Krzysztof Karwowski (Studium Komunikacji Międzykulturowej – Azja i Afryka, Uniwersytet Warszawski), który wygłosił referat na temat *Rytuały rodzinne w Chińskiej Republice Ludowej – Między KPCh a spuścizną cesarstwa*. Prelegent poruszył problem świąt: Środka Jesieni, Księżycowego Nowego Roku oraz świąt komunistycznych w odniesieniu do chińskiej rodziny. Ostatni prelegent w sesji ks. dr Vinsensius Adi Gunawan, SVD (Anthropos-Institute Sankt Augustin, Niemcy) zaprezentował temat *Obrzędowość towarzysząca narodzeniu dziecka u Manggarajczyków na wyspie Flores, Indonezja*. U grupy etnicznej Manggarajczyków narodziny dziecka stanowią ważne wydarzenie każdej rodziny, dlatego towarzyszy temu szereg obrzędów i rytuałów. Od momentu ciąży aż do nadania imienia dziecku odbywają się mniej lub bardziej uroczyste ceremonie, które mają przynieść dobro zarówno matce i nowo narodzonemu, jak i całej rodzinie lub klanowi.

Sesję trzecią prowadziła dr hab. Bożena Józefów-Czerwińska, prof. AFiB (Wydział Humanistyczny, Akademia Finansów i Biznesu Vistula, Pułtusk). Dr hab. Aleksandra Nalewaj (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn) przedstawiła temat *Obróć smutek nasz w radość, abyśmy żyli* (Est 4,17n). *Geneza i świętowanie Purim*. Prelegentka najpierw omówiła historyczne uzasadnienie żydowskiego święta Purim, którego geneza sięga V wieku przed Chr. w diasporze perskiej. Następnie wskazała, że w wigilię święta obowiązuje post zwany Postem Estery. Wieczorem po zakończeniu postu wspólnota udaje się do synagogi, by wysłuchać recytacji zwoju Estery. Posiłek spożywany z okazji Purim następnego dnia winien być posiłkiem świątecznym. Specjałem są tzw. „uszy Hamana” lub „kieszenie Hamana” oraz większa niż w inne uroczystości ilość wina. To święto ma karnawałową atmosferę podkreślaną przez pochody przebierańców i satyryczne występy. Purim nakazuje dobroczynność wobec ubogich. Drugą prelekcję pt. *Nie zapomnieć Imienia. Rytuały pamięci w rodzinie i wspólnocie żydowskiej na przykładzie dedykacyjnej zawieszki na tarczę na Torę odkrytej na terenie getta warszawskiego* wygłosił dr Jacek Konik (Wydział Humanistyczny, Akademia Finansów i Biznesu Vistula Pułtusk). Doktor Konik przedstawił rytuał pamięci w rodzinie i wspólnocie żydowskiej. Temat ciekawy i ważny. Wskazał, że jesienią 2021 roku w trakcie badań wykopaliskowych na terenie dawnego getta w Warszawie odkryto niewielką srebrną tabliczkę poświęconą pamięci Nachuma Morgensterna. Z treści wynikało, że ufundowały ją dzieci, aby uczcić zmarłego ojca. Znalezisko to jest doskonałym przykładem, jak bardzo w tradycji judaistycznej zakorzeniona jest nie tylko kultura pamięci, ale także związane z nią rytuały. Dotyczy to zarówno form oddawania czci osobom zmarłym, jak i pewnej kultury wspominania i pamiętania. Szczególnie ważne było zapamiętanie, a kiedy trzeba i zapisanie imienia osoby zmarłej, zwłaszcza tej, której nie ma kto wspominać. Miało to zawsze znaczenie w żydowskiej codzienności już od czasów starożytnych, zarówno w obszarze życia rodzinnego, jak i wspólnotowego, czego przykładem jest znaleziona na terenie getta blaszka. Ks. dr Konrad Fedorowski (Wydział Teologii, KUL) podjął temat *Biblijne inspiracje obrzędowości weselnej*. Autor zaakcentował, że papież Franciszek w adhortacji *Amoris laetitia* stwierdza, że współczesna kultura wywiera na młodych ludzi presję, by nie zakładali rodziny ze względu na brak perspektyw na przyszłość. Przyczyną takiego stanu rzeczy są względy ekonomiczne, wpływ ideologii pomniejszających znaczenie małżeństwa, niepowodzenia innych małżeństw, strach przed czymś wielkim i świętym, ułatwienia socjalne i korzyści ekonomiczne wypływające

z życia w konkubinacie, emocjonalna i romantyczna koncepcja miłości, obawa przed utratą wolności i niezależności, odrzucenie tego co instytucjonalne i biurokratyczne. Prelegent zaznaczył, że wielką inspiracją dla kultury ludowej, w tym przypadku dla obrzędowości weselnej, jest Biblia, co uwidacznia się dzięki przedstawieniu niektórych etapów obrzędu wesela. Ostatnią prelekcję *Covidowe świętowanie (na przykładzie wesela)* wygłosiła mgr Beata Maksymiuk-Pacek (Instytut Nauk o Kulturze, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin). Ślub i wesele w życiu młodych ludzi jawią się jako ważny etap. Prelegentka w trakcie wystąpienia próbowała ukazać przebieg wesela w specyficznym czasie pandemii. Rozważania oparła na wywiadach zaczerpniętych z portali internetowych (z okresu od 12 marca do 30 maja 2020 roku) oraz badaniach własnych (przeprowadzonych w styczniu 2021 i 2022 roku) poświęconych obrzędowości weselnej południowego Podlasia.

Ostatnią sesję drugiego dnia obrad moderował ks. prof. dr hab. Jacek J. Pawlik, SVD (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn). Pierwszą prelekcję pt. *Rytuał jako środek kształtowania postaw moralnych w rodzinie* wygłosił ks. dr Tomasz Gwoździewicz (Wydział Teologiczny, Uniwersytet Śląski, Katowice) Podczas wystąpienia prelegent ukazał rolę obrzędów wtajemniczenia chrześcijańskiego w życiu współczesnej rodziny. Opisał sakramenty jako rytuały inicjacji, a następnie omówił ich wymiar aksjologiczny, który uwidacznia się w przebiegu tych obrzędów i posiada szeroki wpływ nie tylko na jednostkę, ale także na społeczność, która uczestniczy w ich sprawowaniu. Ks. dr Cezary Opalach (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn) przedstawił prelekcję na temat *Postawy rodzicielskie członków wspólnoty Domowego Kościoła*. Prelegent zreferował wyniki badań empirycznych, dotyczących postaw rodzicielskich członków wspólnoty Domowego Kościoła. Głównym celem wspólnoty Domowego Kościoła jest rozwój duchowy małżonków do niej należących, a celem pośrednim jest dbałość o prawidłowe funkcjonowanie rodziny. Dr Magda Urbańska (Instytut Pedagogiki Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów) poruszyła temat *Komunikacja w rodzinie i jej wsparcie w sytuacji konfliktu – na przykładzie mediacji rodzinnej*. Podczas wystąpienia doktor Urbańska omówiła zagadnienia dotyczące zasad i technik dobrej komunikacji. W tym kontekście zaprezentowała zasady mediacji rodzinnej oraz rolę mediatora jako osoby wspierającej członków rodziny we wzajemnej komunikacji i współpracy na rzecz znalezienia wspólnego i satysfakcjonującego rozwiązania konfliktu. Dodatkowo zreferowała wyniki badań własnych, przeprowadzonych wśród studentów kierunku nauki o rodzinie Uniwersytetu Rzeszowskiego. Celem badań było poznanie opinii studentów, przyszłych

asystentów rodziny, na temat mediacji jako sposobu rozwiązywania konfliktów rodzinnych. Ostatnim tematem w sesji była, zaprezentowana przez dr Sylwię Mikołajczak (Wydział Teologii, UWM, Olsztyn), *Rytualizacja dnia codziennego w rodzinie podstawą prawidłowego rozwoju dziecka*. Prelegentka akcentowała, że rytuały dnia codziennego pozytywnie wpływają na prawidłowy rozwój dziecka, dlatego też zaleca się wprowadzanie ich od pierwszych dni jego życia. Rytuał jako pewien schemat następujących po sobie czynności daje możliwość dziecku większego poczucia stabilizacji i bezpieczeństwa. Znane są mu bowiem powtarzane każdego dnia czynności, wykonywane w tych samych porach. Ustalony porządek dnia pozwala dziecku sprawnie funkcjonować w otaczającym je środowisku, panować nad emocjami, wyrabiać dobre nawyki, czy w starszym wieku przestrzegać ustalonych zasad.